

nicht der Neigung, sondern der Pflicht, so war ihm auch die Hochhaltung der Gattin eine Sache nicht freiwilliger Neigung sondern pflichtmässigen Respektes. Freilich war also mehr Achtung als Liebe das Fundament des ehelichen Verhältnisses" etc.<sup>1)</sup> Op welke woorden hij voorts volgen doet: »Leicht möchte Achtung und Pflichtbewusstsein ein dauerhafteres Fundament der Ehe abgeben als leidenschaftliche Liebe", etc.

Ihering verwerpt deze teekening van de tusschen man en vrouw te Rome bestaande betrekking<sup>2)</sup>. Bij Marquardt vindt men haar echter insgelijks<sup>3)</sup>, die ook hierop de aandacht vestigt, dat bij het aangaan van een huwelijk met der echtgenooten toestemming minder werd gerekend, dan men wellicht zou vermoeden<sup>4)</sup>. »Nuptiae consistere non possunt," zoo heet het wel, »nisi consentiant omnes, id est qui coeunt quorumque in potestate sunt." Metterdaad werden echter vaak twee personen reeds op zeer jeugdigen leeftijd aan elkander verbonden, zonder dat van een' eigen wil veel sprake konde zijn.

Nochtans, en dit zegt na het voorgaande te meer, kwamen echtscheidingen in grooten getale eerst voor ten tijde van het verval der republiek. Volgens het bekende verhaal van Dionysius Halicarnassensis zou zelfs het eerste geval van echtscheiding zich vijf eeuwen hebben laten wachten. Geheel onbekend zou zij in de praktijk geweest zijn, als ten jare 520 p. u. c. een voornaam Romein, Spurius Carvilius Ruga geheeten, zich van zijne vrouw scheidde, nadat hij voor den censor had gezworen, gelijk iedere verklaring voor den censor onder eede moest worden afgelegd<sup>5)</sup>, dat hij »liberorum quaerendorum gratia" gehuwd was, en evenwel zijn echt kinderloos was gebleven. Volgens Gellius zou zelfs aan deze scheiding een bange strijd tusschen liefde en plichtsbefef zijn voorafgegaan, waarin ten

<sup>1)</sup> T. a. p., p. 37.

<sup>2)</sup> T. a. p., II. 1. p. 201 en volgg.

<sup>3)</sup> T. a. p., I. p. 65.

<sup>4)</sup> T. a. p., I. p. 30.

<sup>5)</sup> Cf. von Savigny, *Vermischte Schriften*, I. p. 89.